

1 Po spełnieniu jakich warunków można uzyskać rozwód?

Od czasu reformy wprowadzonej ustawą nr 15/2005 uzyskanie rozwodu w Hiszpanii nie wymaga uprzedniej separacji ani spełnienia żadnych przesłanek ustawowych.

Postępowanie rozwodowe może zostać wszczęte na wniosek jednego z małżonków, obojga małżonków lub jednego z małżonków za zgodą drugiego małżonka. Aby uzyskać wyrok orzekający rozwód, wystarczy spełnić następujące wymogi i przesłanki:

od chwili zawarcia małżeństwa upłynęły trzy miesiące, jeżeli powództwo rozwodowe zostało wytoczone przez oboje małżonków lub przez jedno z małżonków za zgodą drugiego;

od chwili zawarcia małżeństwa upłynęły trzy miesiące, jeżeli o rozwód wnosi wyłącznie jedno z małżonków;

powództwo rozwodowe można wytoczyć bez dochowania jakiegokolwiek terminu po zawarciu związku małżeńskiego, jeżeli potwierdzono, że istnieje zagrożenie życia, integralności cielesnej, wolności, integralności moralnej lub wolności i integralności seksualnej małżonka wytaczającego powództwo lub dzieci obojga małżonków lub jednego z nich.

Jak wynika z informacji przedstawionych powyżej, do uzyskania rozwodu wystarczy, że jedno z małżonków nie będzie chciało kontynuować związku małżeńskiego i wnieśnie pozew rozwodowy po upływie wskazanego powyżej terminu lub – w ostatnim opisanym przypadku – również przed upływem tego terminu, a pozwany nie będzie mógł sprzeciwić się wniesieniu takiego pozwu z uwagi na podstawy faktyczne.

Postępowanie rozwodowe może mieć charakter niesporny albo sporny.

W pierwszym przypadku do pozwu należy załączyć umowę (*convenio regulador*) określającą ustalone środki dotyczące opieki nad dziećmi pozostającymi pod władzą rodzicielską obojga rodziców i sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej oraz, w stosownych przypadkach, ustalenia dotyczące kontaktów z dziećmi tego z rodziców, z którym dzieci nie zamieszkują zwyczajowo, jak również, jeżeli zostanie uznane to za konieczne – ustalenia dotyczące kontaktów dziadków z dziećmi, każdorazowo z uwzględnieniem dobra dziecka, ustalenia dotyczące ewentualnych zwierząt domowych, z uwzględnieniem interesów członków rodziny i dobrostanu zwierzęcia; w stosownych przypadkach ustalenia dotyczące harmonogramu wspólnego zamieszkiwania i opieki, a także kosztów związanych z opieką nad zwierzęciem, korzystaniem z mieszkania i przedmiotów urządzenia domowego, udziału w kosztach małżeńskich i kosztach utrzymania, jak również podstawy waloryzacji tych kosztów i ewentualnych zabezpieczeń, w stosownych przypadkach zniesienia małżeńskiego ustroju majątkowego oraz – w razie potrzeby – alimentów na rzecz jednego z małżonków.

W drugim przypadku do pozwu należy załączyć propozycję dotyczącą środków regulujących skutki rozwodu lub separacji. Propozycja zostanie omówiona w toku postępowania, przy czym jeżeli strony nie dojdą do porozumienia, omawiane kwestie rozstrzygnie organ sądowy.

Jeśli sprawa dotyczy małoletnich dzieci pozostających pod władzą rodzicielską lub starszych dzieci, na rzecz których sąd zasądził świadczenia alimentacyjne od rodziców, właściwy jest zawsze sąd powszechny.

Jeśli natomiast sprawa nie dotyczy dzieci, właściwy jest urządnik sądowy lub notariusz (strony dokonują wyboru).

Urzednicy dyplomatyczni ani konsularni nie mogą w ramach powierzonych im obowiązków notarialnych sporządzać dokumentów urzędowych orzekających rozwód lub separację.

Przepisy dotyczące unieważnienia małżeństwa, separacji sądowej i rozwodu mają zastosowanie do wszystkich rodzajów związków małżeńskich między osobami tej samej płci bądź płci przeciwnej, ponieważ zgodnie z ustawą nr 13/2005 związek małżeński podlega tym samym warunkom i wywołuje takie same skutki niezależnie od tego, czy małżonkowie są tej samej płci czy płci przeciwnej.

2 Jakie są podstawy orzeczenia rozwodu?

Od czasu reformy wprowadzonej ustawą nr 15/2005 uzyskanie rozwodu w Hiszpanii nie wymaga spełnienia żadnych konkretnych przesłanek, ponieważ pozostawanie w związku małżeńskim uznaje się za wyraz wolnej woli małżonków.

Jedyny wymóg to upływ okresów wskazanych w pkt 1.

3 Jakie są skutki rozwodu w odniesieniu do:

3.1 osobistych relacji pomiędzy małżonkami (np. nazwisko)?

Pierwszym skutkiem rozwodu jest zerwanie więzi małżeńskiej. Rozwód powoduje ustanie obowiązku wspólnego pożycia i wzajemnej pomocy, a małżonkowie mogą bez przeszkód zawrzeć nowy związek małżeński.

W odróżnieniu od przepisów obowiązujących w innych państwach zgodnie z prawem hiszpańskim żona nie jest zobowiązana do przyjęcia nazwiska męża po zawarciu związku małżeńskiego.

3.2 podziału majątku małżonków?

Rozwód skutkuje ustaniem małżeńskiego ustroju majątkowego oraz zniesieniem majątku wspólnego zgromadzonego przez małżonków, co oznacza podział wspólnych składników majątku, który zostanie przeprowadzony zgodnie z zasadami rządzącymi ustrojem majątkowym przyjętym przy zawieraniu małżeństwa.

3.3 małoletnich dzieci małżonków?

Separacja sądowa, unieważnienie małżeństwa ani rozwód nie skutkują zwolnieniem rodziców z obowiązków względem ich dzieci.

W odniesieniu do środków osobistych dotyczących dzieci pochodzące z małżeństwa należy podjąć decyzję w zakresie:

pieczy nad dziećmi,

władzy rodzicielskiej oraz

kontaktów.

Wszystkie te środki wchodzą w zakres „odpowiedzialności rodzicielskiej”, o której mowa w aktach prawa unijnego.

Władza rodzicielska, będąca formą odpowiedzialności rodzicielskiej, powinna być zawsze wykonywana tak, jak wymaga tego dobro dzieci, z uwzględnieniem ich osobowości oraz z poszanowaniem ich praw, a także integralności fizycznej i psychicznej. Obejmuje ona następujące prawa i obowiązki:

zapewnianie opieki, pieczy, wyżywienia, wychowania i pełnego wykształcenia,

reprezentowanie dziecka oraz zarządzanie jego majątkiem oraz

decydowanie o miejscu zwykłego pobytu małoletniego; zmiana tego miejsca wymaga zgody obojga rodziców, a w przypadku jej braku – zezwolenia sądu. Zmiana miejsca pobytu małoletnich dzieci bez zgody obojga rodziców może zostać uznana za uprowadzenie.

W przypadku pieczy to dobro dziecka ma decydujące znaczenie przy ustaleniu, czy zostanie ono przyznana obojgu rodziców czy jednemu z nich.

We wspólnotach autonomicznych Hiszpanii obowiązują różne systemy prawne, które mają własne przepisy prawa rodzinnego, z którymi należy każdorazowo się zapoznać.

Kodeks cywilny stanowi, że wspólną pieczę nad dziećmi przyznaje się na wniosek rodziców zawarty w projekcie umowy (*convenio regulador*) albo gdy taka umowa zostanie zawarta w toku postępowania. Jeżeli osiągnięcie takiego porozumienia okaże się niemożliwe, sąd może orzec wspólną pieczę na wniosek jednej ze stron po uzyskaniu opinii prokuratury (Ministerio Fiscal), kierując się przede wszystkim dobrem dziecka. Jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, wspólna pieczę nie jest wyjątkiem, a raczej normalnym i nawet pożądanym środkiem, gdyż umożliwia wykonanie prawa dziecka do kontaktów z obojgiem rodziców, nawet w sytuacjach kryzysowych, pod warunkiem że jest to wykonalne.

W odniesieniu do kosztów utrzymania dzieci pochodzących z małżeństwa zasadą jest, że rozstanie rodziców nie zwalnia ich z obowiązków względem ich dzieci i oboje rodzice obowiązani są przyczyniać się do utrzymania dzieci. Koszty utrzymania obejmują zaspokojenie wszystkich niezbędnych potrzeb w zakresie wyżywienia, zakwaterowania, ubrań i opieki medycznej, wychowania i kształcenia, gdy dziecko jest małoletnie, a nawet dłużej, jeśli dziecko nie ukończyło kształcenia nie z własnej winy.

Zazwyczaj oznacza to, że małżonek, który nie sprawuje pieczy nad dziećmi, jest zobowiązany do wypłacania świadczenia alimentacyjnego na rzecz małżonka sprawującego pieczę do czasu, aż dzieci staną się niezależne finansowo lub do czasu, gdy z własnej winy nie osiągną niezależności finansowej. W przypadku przyznania prawa do wspólnej pieczy co do zasady każde z rodziców ponosi koszty zwykłego utrzymania dzieci w okresie, w którym dzieci z nim zamieszkują (koszty ubrań, żywności lub zakwaterowania), podczas gdy w odniesieniu do pozostałych wydatków otwiera się rachunek wspólny, na który każde z rodziców dokonuje comiesięcznych wpłat albo dokonuje wpłat stosownie do swojej sytuacji finansowej. Jeżeli jednak sytuacja finansowa obojga rodziców znacząco się różni, nie ma żadnych przeszkód, by jedno z rodziców przekazywało drugiemu pewną sumę przeznaczoną na pokrycie wydatków na dzieci w okresie, w którym dzieci z nim zamieszkują.

Rada Generalna Sądownictwa (Consejo General del Poder Judicial) opracowała

[tabele do określenia wysokości świadczeń alimentacyjny na dziecko w postępowaniach rodzinnych](#) i udostępnia online narzędzie informatyczne umożliwiające łatwe wykonywanie obliczeń w poszczególnych sprawach. Obliczenia takie mają jedynie charakter orientacyjny.

3.4 obowiązku alimentacyjnego względem współmałżonka?

Jeżeli separacja lub rozwód powodują nierówność majątkową pomiędzy małżonkami, wskutek czego jedno z małżonków znajdzie się w gorszej sytuacji finansowej niż w czasie małżeństwa, wówczas małżonek ten ma prawo do rekompensaty, która może przybrać formę świadczeń alimentacyjnych na czas określony albo nieokreślony, bądź jednorazowego świadczenia, zgodnie z wyrokiem lub umową (*convenio regulador*) zawartą między małżonkami.

Na niektórych terytoriach obowiązują w tej dziedzinie przepisy szczególne.

4 Co w praktyce oznacza termin prawny „separacja sądowa”?

Separacja sądowa oznacza, że małżonkowie nie zamieszkują już wspólnie. Innymi słowy, orzeczenie separacji sądowej znosi obowiązek wspólnego pożycia, ale nie skutkuje zerwaniem więzi małżeńskiej. Podobnie ustaje możliwość korzystania z majątku drugiego małżonka do zaspokajania potrzeb rodziny.

5 Jakie są warunki orzeczenia separacji sądowej?

Podobnie jak w przypadku rozwodu, od czasu reformy wprowadzonej ustawą nr 15/2005 uzyskanie separacji sądowej w Hiszpanii nie wymaga spełnienia żadnych określonych przesłanek, ponieważ pozostawanie w związku małżeńskim uznaje się za wyraz wolnej woli małżonków.

Jedyny wymóg dotyczy upływu minimalnego okresu od zawarcia związku małżeńskiego przed wszczęciem postępowania o orzeczenie separacji sądowej (z wyjątkiem określonych przypadków). Okresy te są takie same jak okresy obowiązujące w przypadku postępowania rozwodowego, które określono w pkt 1.

6 Jakie są skutki prawne separacji sądowej?

Orzeczenie separacji sądowej wywiera takie same skutki jak orzeczenie rozwodu: małżonkowie nie zamieszkują już wspólnie, a ponadto od dnia uprawomocnienia się wyroku orzekającego separację albo od chwili, gdy oboje małżonkowie wyrazili zgodę na separację w dokumencie urzędowym, nie mogą już korzystać z majątku współmałżonka do celów zaspokajania potrzeb rodziny. Różnica polega na tym, że separacja powoduje rozluźnienie więzi małżeńskiej, ale jej nie zrywa.

Możliwe jest więc pojednanie małżonków, ponieważ nie doszło do zerwania więzi małżeńskiej. Aby pojednanie wywoływało skutki prawne, każde z małżonków z osobna powinno powiadomić o nim sąd. Jednocześnie jeżeli pomiędzy małżonkami obowiązuje małżeńska wspólność majątkowa (taka jak *sociedad de gananciales*, w ramach której uznaje się, że połowa zarobków każdego z małżonków należy do współmałżonka), po orzeczeniu separacji sądowej następuje jej zniesienie i ustanowienie rozdzielności majątkowej.

Podobnie separacja sądowa (a nawet separacja faktyczna) powoduje obalenie domniemania ojcostwa męża matki, zgodnie z którym domniemywa się, że dzieci urodzone w ciągu mniej niż 300 dni po orzeczeniu separacji są dziećmi męża matki.

7 Co w praktyce oznacza termin „unieważnienie małżeństwa”?

Unieważnienie małżeństwa (mające zastosowanie do małżeństw osób tej samej płci i do małżeństw osób płci przeciwnej) oznacza ustalenie przez sąd, że zawarte małżeństwo było obarczone wadami, które skutkowało jego nieważnością od samego początku – co w praktyce oznacza, że małżeństwo nigdy nie istniało i w związku z tym nie wywołało żadnego skutku prawnego. W konsekwencji obydwój małżonkowie odzyskują status osób stanu wolnego.

Unieważnienie małżeństwa pociąga za sobą rozwiązanie i zniesienie małżeńskiego ustroju majątkowego oraz znosi spoczywający na małżonkach obowiązek wspólnego pożycia i wzajemnej pomocy.

W odróżnieniu od separacji sądowej lub rozwodu uznanie małżeństwa za niebyłe oznacza, że nie jest należne obowiązkowe świadczenie alimentacyjne, bowiem przesłanką jego przyznania jest istnienie ważnego małżeństwa. Przepisy przewidują jednak możliwość zasądzenia odszkodowania na rzecz małżonka, który działał w dobrej wierze, w przypadku gdy drugi z małżonków zawarł związek małżeński, działając w złej wierze.

Skutki prawne, które wystąpiły przed wydaniem wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa, pozostają w mocy w odniesieniu do dzieci małżonków. Są one zatem takie same jak w przypadku separacji sądowej lub rozwodu.

Oprócz wyroku sądu cywilnego orzekającego unieważnienie małżeństwa w Hiszpanii uznaje się również skutki w sferze cywilnej wydawanych przez sądy kościelne wyroków stwierdzających nieważność małżeństwa kościelnego lub decyzji papieskich dotyczących krótkich, nieskonsumowanych małżeństw, które wymagają procedury zatwierdzającej (podobnej do postępowania w sprawie exequatur), przy czym sprawy te rozpatrują sądy pierwszej instancji (*Juzgados de Primera Instancia*), najlepiej specjalizujące się w sprawach rodzinnych, o ile takie istnieją. Podstawą tego rodzaju uznania jest umowa pomiędzy państwem hiszpańskim a Stolicą Apostolską dotycząca spraw prawnych, podpisana dnia 3 stycznia 1979 r.

8 Jakie są warunki orzeczenia unieważnienia małżeństwa?

Przesłanki unieważnienia małżeństwa, bez względu na formę jego zawarcia, są następujące:

brak zgody na zawarcie małżeństwa;

małżeństwo zostało zawarte pomimo występowania jednej z przeszkód małżeńskich;
małżeństwo zostało zawarte bez udziału sędziego pokoju, burmistrza lub radnego, sekretarza sądowego, notariusza lub urzędnika, przed którym małżeństwo może zostać zawarte, lub bez obecności świadków;
jedna ze stron zawarła związek małżeński pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony lub co do tych cech osobistych współmałżonka, które miały decydujące znaczenie dla wyrażenia przez nią zgody na zawarcie związku małżeńskiego;
małżeństwo zostało zawarte pod przymusem lub pod wpływem groźby.

9 Jakie są skutki prawne unieważnienia małżeństwa?

Unieważnienie małżeństwa oznacza, że małżeństwo było nieważne od chwili jego zawarcia. W rezultacie małżonkowie odzyskują status osób stanu wolnego. Wszelkie skutki prawne, które powstały w okresie od zawarcia unieważnionego małżeństwa do dnia wydania wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa pozostają jednak w mocy w odniesieniu do dzieci oraz do małżonka lub małżonków, którzy działali w dobrej wierze.

Przy znoszeniu małżeńskiej wspólności majątkowej małżonek działający w złej wierze nie jest uprawniony do udziału w majątku małżonka działającego w dobrej wierze.

Ponadto jeśli istniało pożycie małżeńskie, małżonek działający w dobrej wierze może otrzymać odszkodowanie z tytułu nierówności majątkowej, która mogła powstać w wyniku wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa.

10 Czy istnieją jakieś alternatywne sposoby, poza drogą sądową, rozwiązywania problemów związanych z rozwodem?

W Hiszpanii kwestie związane z mediacją rodzinną zostały uregulowane na szczeblu krajowym w ustawie o mediacji w sprawach cywilnych i gospodarczych. **Ustawą nr 5/2012 z dnia 6 lipca 2012 r.** wprowadzono do prawa hiszpańskiego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych.

Do ogólnych zasad prowadzenia mediacji należy zaliczyć: dobrowolny charakter mediacji i wolny wybór, bezstronność, neutralność i poufność. Poza tymi zasadami istnieją procedury lub wytyczne służące ukierunkowywaniu działań stron biorących udział w mediacji, np. działanie w dobrej wierze i wzajemny szacunek oraz obowiązek współpracy z mediatorem i wspierania mediatora.

Wspomniana powyżej ustawa nr 5/2012 reguluje kwestie związane z „mediacją w sporach transgranicznych”, tj. w sporach, w których przynajmniej jedna ze stron ma miejsce pobytu stałego lub miejsce zwykłego pobytu w państwie innym niż państwo, w którym druga zainteresowana strona ma miejsce pobytu stałego, gdy strony decydują się przeprowadzić mediację z własnej inicjatywy lub którą przeprowadza się na mocy obowiązujących przepisów prawa.

Dotyczy to również potencjalnych konfliktów lub konfliktów rozstrzyganych na mocy umowy o mediacji, niezależnie od miejsca, w którym umowa taka została zawarta, jeżeli wskutek zmiany miejsca zamieszkania którejkolwiek ze stron zachodzi konieczność wykonania umowy lub zastosowania niektórych jej skutków prawnych na terytorium państwa trzeciego.

W większości wspólnot autonomicznych przyjęto ustawy o mediacji rodzinnej. Na przykład: Andaluzja – ustawa nr 1/2009 z dnia 27 lutego 2009 r. o mediacji rodzinnej w Andaluzji; Aragonia – ustawa nr 9/2011 z dnia 24 marca 2011 r. o mediacji rodzinnej w Aragonii; Asturia – ustawa nr 3/2007 z dnia 23 marca 2007 r. o mediacji rodzinnej; Wyspy Kanaryjskie – ustawa nr 15/2003 z dnia 8 kwietnia 2003 r. o mediacji rodzinnej; Kantabria – ustawa nr 1/2011 z dnia 28 marca 2011 r. o mediacji we Wspólnocie Autonomicznej Kantabrii; Kastylija-La Mancha – ustawa nr 4/2005 z dnia 24 maja 2005 r. o specjalistycznej służbie społecznej ds. mediacji rodzinnej; Kastylija-Leon – ustawa nr 1/2006 z dnia 6 kwietnia 2006 r. o mediacji rodzinnej w Kastylii-Leon; Katalonia (mediacja rodzinna ma szczególnie istotne znaczenie w tej wspólnotce autonomicznej, ponieważ wspólnota ta ma kompetencje ustawodawcze w tej dziedzinie; zgodnie z art. 233 ust. 6 kodeksu cywilnego Katalonii organ sądowy może skierować małżonków na sesję informacyjną poświęconą mediacji, jeżeli uzna, że w danych okolicznościach wciąż istnieje szansa na osiągnięcie porozumienia między małżonkami); Walencja – ustawa nr 7/2001 z dnia 26 listopada 2001 r. regulująca kwestie związane z mediacją rodzinną w Walencji; Galicja – ustawa nr 4/2001 z dnia 31 maja 2001 r. o mediacji rodzinnej; Baleary – ustawa nr 14/2010 z dnia 9 grudnia 2010 r. o mediacji rodzinnej na Balearach; Madryt – ustawa nr 1/2007 z dnia 21 lutego 2007 r. o mediacji rodzinnej w Madrycie; oraz Kraj Basków – ustawa nr 1/2008 z dnia 8 lutego 2008 r. o mediacji rodzinnej. Ustawy te uchwały parlamenty poszczególnych wspólnot autonomicznych.

Na poziomie krajowym art. 770 ust. 7 **kodeksu postępowania cywilnego** stanowi, że w sprawach o separację i rozwód strony mogą złożyć zgodny wniosek o zawieszenie postępowania w celu skierowania stron do mediacji.

W sprawach małżeńskich z elementem transgranicznym stosuje się art. 25 rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r., który stanowi, że „[j]ak najwcześniej to możliwe i na każdym etapie postępowania, sąd zwraca się – bezpośrednio lub, w stosownych przypadkach, przy pomocy organów centralnych – do stron, aby rozważyły, czy są gotowe podjąć mediację lub zastosować inne alternatywne metody rozwiązywania sporów, chyba że jest to sprzeczne z dobrem dziecka, nie jest to stosowne w danej sprawie lub nadmiernie opóźniłoby to postępowanie”.

Mediacja jest również możliwa w przypadkach uprowadzenia dziecka za granicę, chociaż w takiej sytuacji proces mediacji musi przebiegać jak najszybciej, a wszelkie działania muszą się koncentrować w jak najmniejszej liczbie sesji. Zawieszenie procesu mediacji w żadnym wypadku nie może przekraczać przewidzianego prawem terminu na rozstrzygnięcie sprawy dotyczącej uprowadzenia. Jeżeli mediacja prowadzi do porozumienia (które może również obejmować inne kwestie), musi zostać zatwierdzona przez sędziego, z uwzględnieniem obowiązującego ustawodawstwa oraz najlepszego interesu dziecka.

Właściwość rzeczowa sądów w sprawach związanych z uprowadzeniem dziecka różni się jednak od tej w sprawach z zakresu prawa rodzinnego. Te pierwsze należą do kompetencji sądów w stolicach prowincji, natomiast te drugie mogą prowadzić sądy w każdym okręgu sądowym. W związku z tym, jeżeli umowa obejmuje szereg różnych kwestii, może wymagać zatwierdzenia przez odrębne sądy (tj. sąd w stolicy prowincji w sprawach związanych z uprowadzeniem dziecka i odpowiedni sąd rodzinny w odniesieniu do innych aspektów).

W postępowaniach cywilnych, które podlegają właściwości sądów ds. przemocy wobec kobiet (*Juzgados de Violencia sobre la Mujer*), mediacja nie jest dozwolona.

11 Gdzie należy złożyć pozew/wniosek o rozwód/separację sądową/unieważnienie małżeństwa? Jakich formalności należy dopełnić i jakie dokumenty należy załączyć do pozwu/wniosku?

a) Gdzie należy wnieść pozew

Po ustaleniu jurysdykcji krajowej sądów hiszpańskich do rozpoznania sprawy (określonej w **rozporządzeniu Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r.**), a także, w stosownych przypadkach, jurysdykcji do rozpoznania środków uzupełniających rozstrzygnięcie w przedmiocie więzi, pozew o rozwód, separację sądową lub unieważnienie małżeństwa (z wyjątkiem spraw rozpatrywanych przez notariusza w przypadku separacji sądowej lub rozwodu na zgodny wniosek małżonków w braku małoletnich dzieci) należy wnieść do sądu pierwszej instancji. W niektórych okręgach sądowych funkcjonują sądy pierwszej instancji specjalizujące się w prawie rodzinnym. W szczególności należy się zwrócić do sądu pierwszej instancji:

właściwego dla miejsca położenia wspólnego domu małżonków;

jeżeli małżonkowie zamieszkują w różnych okręgach sądowych, powód może wybrać jeden z następujących sądów:

sąd właściwy dla miejsca położenia ostatniego wspólnego domu małżonków lub

sąd właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego lub

jeżeli pozwany nie ma stałego miejsca pobytu ani zamieszkania, powód może, według własnego uznania, wnieść pozew do sądu właściwego dla miejsca, w którym pozwany przebywa albo w którym ostatnio przebywał;

jeżeli pozwany nie ma stałego miejsca pobytu ani zamieszkania, powód może wnieść pozew, według własnego uznania, do sądu właściwego dla miejsca, w którym pozwany przebywa albo w którym ostatnio przebywał;

jeżeli na tej podstawie także nie można ustalić właściwości, należy ona do sądu pierwszej instancji właściwego dla miejsca pobytu stałego powoda; pozew o rozwód lub separację sądową składany wspólnie przez oboje małżonków można wnieść do sądu:

właściwego dla ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków lub

właściwego dla miejsca pobytu stałego jednego z powodów;

wnioski o zarządzanie środkami tymczasowymi może rozpoznawać sędzia sądu pierwszej instancji właściwego dla miejsca pobytu stałego wnioskodawcy.

W Hiszpanii na mocy

[ustawy organicznej nr 1/2004 z dnia 28 grudnia 2004 r. w sprawie kompleksowych środków ochrony przed przemocą ze względu na płeć \(Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género\)](#) utworzono sądy ds. przemocy wobec kobiet

właściwe w sprawach separacji sądowej, rozwodu lub unieważnienia małżeństwa, w których jedną ze stron jest kobieta będąca ofiarą przemocy ze względu na płeć, w rozumieniu art. 87 ter ust. 1 lit. a) ustawy organicznej o sądownictwie (*Ley Orgánica del Poder Judicial – LOPJ*), a w stosunku do drugiej strony postępowanie prowadzone jest w kierunku sprawstwa lub współsprawstwa koniecznego aktu przemocy ze względu na płeć albo podżegania do niego. W takim przypadku pozew należy wnieść do sądu ds. przemocy wobec kobiet rozpoznającego sprawę karne.

Aby uzyskać informacje na temat hiszpańskich organów sądowych i zlokalizować sąd, można skorzystać z [sądowej wyszukiwarki](#) na stronie internetowej Rady Generalnej Sądownictwa.

W sprawach rozpatrywanych przez notariusza odpowiedni dokument urzędowy musi sporządzić notariusz właściwy dla miejsca, w którym małżonkowie ostatnio wspólnie zamieszkiwali, lub dla miejsca pobytu stałego lub miejsca zwykłego pobytu któregoś z wnioskodawców.

Praktyczny przewodnik dotyczący stosowania rozporządzenia Bruksela II ter znajduje się na stronie: [Publikacje Europejskiej Sieci Sądowej](#).

b) Formalności i dokumenty

W przypadku wyboru drogi sądowej pozew o unieważnienie małżeństwa, separację sądową lub rozwód musi zostać wniesiony na piśmie i podpisany przez adwokata towarzyszącego powodowi bądź reprezentującego go pełnomocnika (*letrado i procurador*). Małżonkowie, którzy składają wspólny pozew o separację sądową lub rozwód, mogą korzystać z usług tych samych prawników.

Do pozwu o separację sądową, unieważnienie małżeństwa lub rozwód należy załączyć:

akt małżeństwa i akty urodzenia dzieci; załączenie samej książeczki rodzinnej (*Libro de Familia*) nie jest wystarczające;

dokumenty będące podstawą pozwu złożonego przez małżonka;

dokumenty wymagane do przeprowadzenia oceny sytuacji finansowej małżonków oraz, w stosownych przypadkach, dzieci małżonków, takie jak: deklaracje podatkowe, wyciągi z listy płac, wyciągi bankowe, akty własności lub zaświadczenia o wpisie składników majątku do rejestru, jeżeli strony wnoszą o zarządzanie środkami o charakterze majątkowym;

plan rodzicielski dotyczący środków wobec małoletnich dzieci pozostających pod władzą rodzicielską lub starszych dzieci, na rzecz których sąd zasądził świadczenia alimentacyjne od rodziców;

projekt umowy (*convenio regulador*), jeżeli małżonkowie wytoczyli powództwo o separację sądową lub rozwód, wnosząc wspólny pozew.

W przypadku wyboru drogi notarialnej (separacja sądowa lub rozwód na zgodny wniosek małżonków w braku małoletnich dzieci pozostających pod władzą rodzicielską) prawo wymaga, aby podczas sporządzania dokumentu urzędowego małżonkom towarzyszył praktykujący adwokat, a małżonkowie przedstawili, oprócz aktów stanu cywilnego, zawartą przez nich umowę (*convenio regulador*).

12 Czy mogę uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Hiszpania przyznaje prawo do bezpłatnej pomocy prawnej obywatelom hiszpańskim, obywatelom innych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz obywatelom państw trzecich przebywającym w Hiszpanii, jeżeli są w stanie udowodnić, że nie dysponują środkami wystarczającymi do wszczęcia postępowania sądowego.

Osoba jest uprawniona do skorzystania z pomocy prawnej, jeżeli nie dysponuje wystarczającymi środkami oraz jeżeli wartość zasobów i przychodów obliczonych w skali roku na podstawie wszystkich rodzajów dochodów i na gospodarstwo domowe nie przekracza następujących progów:

dwukrotności wielofunkcyjnego publicznego wskaźnika dochodów (*indicador público de renta de efectos múltiples – IPREM*) w wysokości obowiązującej w chwili składania wniosku o udzielenie pomocy prawnej w przypadku osób, które nie należą do żadnego gospodarstwa domowego;

dwuipółkrotności wielofunkcyjnego publicznego wskaźnika dochodów w wysokości obowiązującej w chwili składania wniosku o udzielenie pomocy prawnej w przypadku osób, które należą do gospodarstwa domowego obejmującego mniej niż cztery osoby;

trzykrotności tego wskaźnika w przypadku gospodarstw domowych składających się z co najmniej czterech osób.

Obliczanie IPREM

Obliczanie IPREM: informacje na temat kwoty IPREM i jej zmian można znaleźć pod adresem: <http://www.iprem.com.es>

Wniosek o przyznanie pomocy prawnej należy kierować do izby adwokackiej (*Colegio de Abogados*) mającej siedzibę w okręgu sądowym, w którym znajduje się sąd lub trybunał właściwy do przeprowadzenia rozprawy, lub do sądu właściwego dla miejsca pobytu stałego wnioskodawcy; w tym ostatnim przypadku organ sądowy przekaże wniosek właściwej miejscowo izbie adwokackiej.

Izby adwokackie zostały wyznaczone do przyjmowania wniosków o pomoc prawną w sporach transgranicznych. W takich sporach organem przekazującym wniosek jest izba adwokacka właściwa dla miejsca zwykłego pobytu lub dla miejsca pobytu stałego wnioskodawcy.

Obywatel Unii, którego państwo jest stroną Porozumienia europejskiego w sprawie przekazywania wniosków o przyznanie pomocy sądowej, może zwrócić się do organu centralnego wyznaczonego przez jego państwo do wykonywania postanowień tego porozumienia.

Wniosek należy złożyć przed wszczęciem postępowania lub, jeżeli stroną ubiegającą się o pomoc prawną jest pozwany, przed złożeniem odpowiedzi na pozew. Zarówno powód, jak i pozwany mogą jednak zwrócić się o przyznanie pomocy prawnej również w późniejszym terminie, o ile wykażą, że ich sytuacja materialna uległa zmianie.

Jeżeli majątek wspólny małżonków jest niewystarczający, a jedno z małżonków nie może skorzystać z pomocy prawnej ze względu na sytuację ekonomiczną drugiego z małżonków, drugie z małżonków może zostać zobowiązane do pokrycia całości lub części kosztów postępowania zgodnie z procedurą *litis expensas* (koszty postępowania podlegające szczególnemu traktowaniu w trakcie postępowania rozwodowego).

13 Czy istnieje możliwość wniesienia odwołania od orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa?

Od orzeczeń wydawanych przez sądy hiszpańskie w postępowaniach o separację sądową, rozwód i unieważnienie małżeństwa można wnieść środki zaskarżenia. Apelację należy wnieść w ciągu 20 dni do sądu pierwszej instancji, który wydał zaskarżony wyrok; sądem właściwym do rozpoznania apelacji jest sąd prowincji (*Audiencia Provincial*). W niektórych przypadkach strona może wnieść skargę kasacyjną, a w stosownych przypadkach – nadzwyczajny środek zaskarżenia od wyroku sądu drugiej instancji z tytułu naruszenia przepisów postępowania do Izby Cywilnej Sądu Najwyższego.

Zaskarżenie orzeczenia zgodnie z prawem nie wywołuje skutku zawieszającego wykonanie środków w nim zasądzonych. Jeżeli zaskarżono wyłącznie rozstrzygnięcie w przedmiocie środków, urzędnik sądowy stwierdza prawomocność rozstrzygnięcia o unieważnieniu małżeństwa, separacji lub rozwodzie i wydaje się zgodę na dokonanie odpowiedniego wpisu w aktach stanu cywilnego.

W postępowaniu sądowym o orzeczenie separacji sądowej lub rozwodu wszczętym na wspólny wniosek małżonków od wyroku sądu, w którym sąd zatwierdza w całości projekt umowy (*convenio regulador*), nie przysługuje apelacja. Apelację w takim przypadku może wnieść wyłącznie prokurator, jeżeli bierze udział w postępowaniu, działając w interesie małoletnich lub dzieci niemających zdolności do czynności prawnych. Jeżeli nie zatwierdzono żadnego środka, apelacja przysługuje.

Jeżeli chodzi o środki tymczasowe i wstępne, które sędzia może zastosować przed wszczęciem postępowania w sprawie o separację sądową, unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo w toku takiego postępowania, orzeczenia o zarządzeniu tego rodzaju środków nie podlegają zaskarżeniu, biorąc po uwagę ich ograniczoną czasowo moc prawną, jako że zostaną zastąpione wyrokiem wydanym w postępowaniu o separację sądową, unieważnienie małżeństwa lub rozwód.

14 Co powinienem zrobić, aby państwo członkowskie uznało orzeczenie rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydane przez sąd innego państwa członkowskiego?

W tym zakresie stosuje się

[rozporządzenie Rady \(UE\) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę \(wersja przekształcona\)](#)

, zwane rozporządzeniem Bruksela II ter, obowiązujące wszystkie państwa członkowskie, z wyjątkiem Danii.

Rozporządzenie Rady (UE) 2019/1111 (rozporządzenie Bruksela II ter) zastąpiło rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 (rozporządzenie Bruksela II bis) od 1 sierpnia 2022 r. W zależności od zakresu czasowego zastosowanie znajdzie jeden albo drugi instrument.

W przypadku gdy chodzi jedynie o aktualizację danych w aktach stanu cywilnego państwa członkowskiego (a do 31 grudnia 2020 r. także Wielkiej Brytanii) na podstawie orzeczenia sądu wydanego w postępowaniu w sprawie o rozwód, separację sądową lub unieważnienie małżeństwa prowadzonym w innym państwie członkowskim i jeżeli zgodnie z ustawodawstwem tego państwa członkowskiego od wspomnianych orzeczeń nie przysługuje już środek zaskarżenia, wówczas wystarczy samo złożenie odpowiedniego wniosku w urzędzie stanu cywilnego zgodnie z przepisami odpowiedniego rozporządzenia. Do wniosku należy załączyć:

odpis orzeczenia, który powinien spełniać warunki konieczne do potwierdzenia jego autentyczności przewidziane w przepisach obowiązujących w państwie, które wydało taki odpis;

zaświadczenie sporządzone na standardowym urzędowym formularzu wydane przez krajowy sąd lub trybunał lub właściwy organ w państwie członkowskim, w którym wydano orzeczenie;

w przypadku wyroku zaocznego – dokumenty, z których wynika, że pozwanemu prawidłowo doręczono pozew.

W przypadku ubiegania się o uznanie w Hiszpanii orzeczenia w sprawie rozwodu, unieważnienia małżeństwa lub separacji sądowej wydanego w innym państwie członkowskim, z wyjątkiem Danii, konieczne będzie wniesienie wniosku o uznanie takiego orzeczenia do sędziego sądu pierwszej instancji właściwego dla miejsca zamieszkania osoby, przeciwko której skierowano wniosek o uznanie orzeczenia lub o wydanie oświadczenia o nieuznaniu orzeczenia, przy czym orzeczenie to nie musi być prawomocne w państwie członkowskim, w którym zostało wydane (wystarczy, że jest wykonalne w państwie pochodzenia). Jeżeli strona przeciwna nie zamieszkuje w Hiszpanii, wniosek można wnieść w dowolnym miejscu pobytu albo w ostatnim miejscu zamieszkania takiej strony w Hiszpanii albo, w braku takiego miejsca, w miejscu pobytu stałego wnioskodawcy.

Wniosek należy złożyć na piśmie, wyznaczając adwokata, i załączyć do niego takie same dokumenty jak dokumenty wskazane powyżej.

Uznanie orzeczenia może mieć charakter incydentalny.

Kwestie związane z uznawaniem w Hiszpanii orzeczeń wydanych w Danii reguluje

[ustawa nr 29/2015 z dnia 30 lipca 2015 r. o międzynarodowej współpracy prawnej w sprawach cywilnych \(Ley 29/2015, de 30 de julio, de cooperación jurídica internacional en materia civil\)](#)

. Postępowanie wszczyna się przez złożenie wniosku bezpośrednio do właściwego sądu pierwszej instancji.

Jeżeli jedynym celem jest dokonanie wpisu w aktach stanu cywilnego, nie ma konieczności uprzedniego uzyskania uznania sądowego ani *exequatur*, gdyż stosuje się [ustawę nr 20/2011 z dnia 21 lipca 2011 r. o aktach stanu cywilnego \(Ley 20/2011, de 21 de julio, del Registro Civil\)](#).

15 Do którego sądu należy się zwrócić, aby sprzeciwić się uznaniu orzeczenia rozwodu/separacji sądowej/unieważnienia małżeństwa wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego? Jaka procedura ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Procedura występowania z wnioskiem o nieuznanie orzeczenia jest analogiczna do tej stosowanej w przypadku ubiegania się o uznanie orzeczenia. Jeżeli orzeczenie zostało uznane zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111, postanowienie o uznaniu orzeczenia można zaskarżyć dopiero po otrzymaniu powiadomienia o wydaniu takiego postanowienia, wnosząc zażalenie do właściwego sądu prowincji (*Audiencia Provincial*) w terminie przewidzianym w ustawie.

Jeżeli sprawa dotyczy orzeczenia wydanego w Danii, należy wszcząć postępowanie w sądzie pierwszej instancji, zanim sąd ten rozpozna wniosek drugiej strony o uznanie orzeczenia. W każdym z tych przypadków należy skorzystać z usług pełnomocnika (*letrado* i *procurador*).

16 Jakie przepisy prawa odnoszące się do rozwodu stosuje sąd w postępowaniu rozwodowym pomiędzy małżonkami, którzy nie mieszkają w danym państwie członkowskim, lub którzy są obywatelami różnych państw?

Od czasu wejścia w życie [rozporządzenia \(UE\) nr 1259/2010 w dniu 21 czerwca 2012 r.](#) zgodnie z art. 5 i 8 tego rozporządzenia małżonkowie mogą wybrać prawo właściwe w przypadku separacji prawnej lub rozwodu, jeżeli prawo to spełnia warunki określone w tym rozporządzeniu. Jeżeli małżonkowie nie wybiorą prawa właściwego, rozwód i separację sądową przeprowadza się zgodnie z prawem państwa:

w którym znajdowało się miejsce zwykłego pobytu małżonków w chwili wniesienia pozwu lub, w przypadku braku takiego miejsca,

w którym znajdowało się ostatnie miejsce zwykłego pobytu małżonków, jeżeli okres ich pobytu w tym państwie nie dobiegł końca wcześniej niż na rok przed wniesieniem pozwu i jeżeli jedno z małżonków w dalszym ciągu zamieszkiwało w tym państwie w chwili wniesienia pozwu lub, w przypadku braku takiego miejsca,

którego obywatelstwo obydwój małżonkowie posiadali w chwili wniesienia pozwu lub, w przypadku braku takiego miejsca,

w którym wytoczono powództwo.

Zgodnie z kodeksem cywilnym prawo właściwe w odniesieniu do unieważnienia małżeństwa i skutków unieważnienia określa się zgodnie z prawem właściwym dla zawarcia małżeństwa.

Prawo właściwe w zakresie małżeńskich ustrojów majątkowych określa [rozporządzenie Rady \(UE\) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r.](#) wdrażające wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych albo, jeśli nie ma ono zastosowania, art. 9 ust. 2 [hiszpańskiego kodeksu cywilnego](#).

Kwestie związane z odpowiedzialnością rodzicielską nad dziećmi reguluje [konwencja haska z dnia 19 października 1996 r.](#), zgodnie z którą podlegają one prawu organu wydającego orzeczenie.

W odniesieniu do środków tymczasowych stosuje się przepisy prawa właściwego dla separacji sądowej, unieważnienia małżeństwa lub rozwodu we wszystkich przypadkach, z wyjątkiem środków pilnych, które można zarządzić w odniesieniu do osób lub składników majątku znajdujących się na terenie Hiszpanii nawet w braku jurysdykcji do rozpoznania sprawy.

Prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych reguluje [Protokół haski z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych](#). Prawo właściwe dla małżeńskich ustrojów majątkowych reguluje [rozporządzenie Rady \(UE\) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r.](#)

Jeżeli chodzi o udowodnienie właściwości prawa państwa trzeciego w Hiszpanii, istnieje konieczność potwierdzenia jego treści i mocy prawnej, przy czym sąd hiszpański może tego dokonać, stosując wszelkie środki, jakie uzna za stosowne w danej sytuacji.

Należy również podkreślić, że postępowania wszczęte w Hiszpanii przeprowadza się zawsze zgodnie z hiszpańskim prawem procesowym, niezależnie od prawa właściwego w zakresie rozwodu, separacji sądowej lub unieważnienia małżeństwa. Postępowanie to regulują przepisy księgi IV tytuł I ustawy nr 1/2000 z dnia 7 stycznia 2000 r. – kodeks postępowania cywilnego.

Ta strona jest częścią portalu [Twoja Europa](#).

Państwa [opinia](#) na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 30/05/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.